

2003 מאי | 1 גיליון מס' 1

פנדורה

עיתון לסבי

🚩
"נעמת לי מאוד" - ספר נעורים
ללסביות מתחילות ולהורים מתקדמים

🚩
בואו נדבר אקטואליה
עם אור מרוני-פנר

🚩
תרבות בעיני המתבוננת
דנה ג. פלג

🚩
ארון הקודש
של אביגיל שפרבר

🚩
טעמים וגוונים
מאיילת לטוביץ

ועוד:

| דעה אחרת על חתונות | לקראת הורות | מדור מוסיקה
| אמא סדרתית | וסיפור קצר מאת שז

פנדורה

עיתון לסבי

צילום תמונת השער: תמר טל

פנדורה - עיתון לסבי. גיליון מס' 1, מאי 2003

המו"ל: קל"ף - קהילה לסבית פמיניסטית

CLAF - Community of Feminist Lesbians

P.O. BOX 22997 Tel Aviv, 61228 Israel

Tel: +972-3-7398816 Fax: +972-3-7399077

كلاف - جاليه نسويه لزييه

עורכת: לילך גליל

מעצבת גרפית: יעל בן ארי

חברות מערכת: נילי יקיר, עינב זילבר, דנה ג. פלג,

אור מרוני-פנר, ענבל נהרי, ניצן כוכבא, אמיל שפרבר

כתובת המערכת: בית קל"ף, שד' יד לבנים 22,

מקלט ציבורי 842 ת"א, טלפון: 03-7398816

דוא"ל: claf@gay.org.il

למודעות: 03-5669744

לתגובות, הערות והארות: ת.ד. 22997 ת"א

61228, או באימייל: claf@gay.org.il

מנוי "פנדורה" וקבלת העיתון בדואר במעטפה

דיסקרטית, נא לפנות לקל"ף, טל: 03-7398816

ת.ד. 22997 ת"א 61228, או באימייל.

ארגונים תורמים: US/Israel Women To Women; ברברה דובקין - Barbara Dobkin;
קרן הדסה - ניו-יורק, The Hadassah Foundation; הקרן החדשה לישראל - The New Israel Fund; עיריית ת"א יפו
הפקת העיתון והוצאתו לאור מתאפשרת הודות לתרומה מיוחדת

דבר ראשון

לילך גליל

פנדורה יקרה

פנדורה הייתה האישה הראשונה שנבראה לפי המיתולוגיה היוונית. לאחר שבעולם היו גברים בלבד, החליט זאוס, אבי האלים, לברוא אישה, ו אותה הציג בפני שאר האלים. כל אחד מהם העניק לה מתנה משלו, ולכן קרא לה זאוס בשם 'פנדורה', דורון הכל. הוא נתן בידיה תיבה קטנה והזהירה שלא לפתוח אותה לעולם, אך סקרנותה של פנדורה גברה על הפחד, וביום גורלי אחד היא שלחה את ידה והרימה לאט את מכסה התיבה. ההמשך ידוע ומוכר. מתוך התיבה זינקו החוצה כל הצרות האימויות שיכולות לבוא על המין האנושי. פנדורה נבהלה, אך זה היה כבר מאוחר מידי והעולם התמלא בכל הפגעים שהינן זאוס עברו בני האדם. אלא שאז הבחינה פנדורה בווזג כנפיים לכודות מתחת לתיבה. היא הרימה אותן בעדינות והתבוננה בהן: היו אלו כנפיה של התקווה, ופנדורה מיהרה לשחרר גם אותן אל העולם. זה הסיפור של פנדורה, ומה הסיפור שלנו? הרי לכולנו יש איזו תיבה באיזה מקום שלא תמיד אנחנו רוצות לפתוח אותה. פנדורה העזה, ופתחה. היא לא ויתרה על הידיעה, על השגת האמת, והיא גם שלמה על כך מחיר. כי מי שמעזה להציץ - עלולה להיפגע; מי שמעוזה לנסות - עלולה לשלם מחיר יקר.

חברה אמרה לי פעם שכל הנשים הן לסביות, רק שרובן עדיין לא יודעות את זה. משפט כזה עלול אמנם לקומם לא מעט "סטרייטיות", אבל אם נוותר לרגע על ההגדרות המקובלות של "לסבית" ו"סטרייטיות" ונשתמש במקומן במונח "הרצף הלסבי" של אדריאן ריץ, נגלה שמדובר ב"טווח של חוויות של הזהות נשית - טווח בחיי כל אישה, הנמשך לאורך כל ההיסטוריה - ולא רק העובדה שאישה חוותה מגע מיני עם אישה אחרת או חשקה בה במודע". כלומר, ישנן נשים שמגיל צעיר זיהו עצמן כ"לסביות", בעוד אחרות גילו את זה בגיל מאוחר יותר, או במילים אחרות, הימצאותה של כל אחת מאתנו על פני הרצף הלסבי הנה תלויה בזמן, בתקופה ובמקום.

השאיפה של "פנדורה" היא לפנות למעשה לכל אישה (וגם לגברים מזדהים) המוכנה להעז ולראות את עצמה כמי שנעה על פני הרצף הלסבי, או כמי שנמצאת כיום בנקודה כזו או אחרת עליו. כל אישה שמכנה לחוות הזהות כזו או אחרת עם נשים אחרות, מוזמנת לחפש ב"פנדורה" פן נוסף של עשייה של נשים למען נשים. אני מקווה שתמצאו ב"פנדורה" לא מעט ביטויים לכך, כאשר הכוונה היא להרחיב את היריעה בגיליונות הבאים בתגבור סוללת הכותבות ובהעלאת נושאים נוספים לקריאה ולדין. כאן המקום להודות לכל הנשים שעשו למען העיתון הזה, וגם לבני אוריה שהציעו את שם העיתון. אני מקווה שנצליח להעז ולפתוח - בעיתון ובכלל - תיבות

סיפור רע עם סוף טוב

א', דרוזית כבת 30, ונ', מוסלמית בת 25, הן בנות זוג שהוברחו לפני מספר חודשים מישראל למדינה זרה בסיועה של קל"ף.

הכל החל לפני כשנה וחצי. א' וחברתה דאז, ד', ברחו מכפר דרוזי בגליל והגיעו לתל אביב. הן פנו לאגודה ושם הפנו אותן לקל"ף. תחילה התארחו בביתה של אחת מחברות ועד קל"ף, עד שנמצא להן מקום במקלט לנשים מוכות. לאחר שחודש הקשר עם משפחותיהן הופעל עליהן לחץ עד שהשתכנעו, וא' וד' חזרו לכפר.

אולם המצב בבית לא השתפר. לאחר כמה חודשים שוב ברחו א' מהבית וחזרה לתל אביב. היא התארכה מספר ימים בביתה של חברת קהילה ועברה להתגורר שוב במקלט לנשים מוכות. שם היא פגשה את נ', שנמלטה מבעלה לשעבר, שממנו התגרשה. בינתיים גילתה משפחתה של א' את מקום הימצאה וחטפה אותה מהמקלט, אך א' הצליחה לברוח שוב.

בסיוע קל"ף יצרו א' ונ' קשר עם עורך דין במדינה זרה, במטרה לקבל שם מעמד של פליטות בשל דריפתן על רקע נטייתן המינית. במימון קל"ף ובשארית כספן שלהן טסו א' ונ' לאותה מדינה, ובימים אלו התקבל מהן בדואר מכתב במעטפה אנונימית, בו כתבו: "אנחנו בסדר גמור, שכרנו דירה ועכשיו אנו לומדות את השפה. קיבלנו גם רישיון עבודה ואנו מחכות לדין בבית המשפט לגבי מעמדנו כפליטות. סוף סוף אנחנו רואות קצת שמש!".

פריצה והצתה בבית קל"ף

אלמונים פרצו לבית קל"ף, הממוקם במקלט אב"כ בשכונת יד אליהו בתל אביב, והשחיתו ציוד. מדובר כנראה בעברייני סמים. מאז הכרזת הכוננות הביטחונית לפני כחודשיים פונה המקלט מרוב חפציו. הספרייה, התמונות והפגעים נוספים פונו מן האולם הגדול; המרשם והמסמכים השוטפים הועברו לבתי מתנדבות לצורך המשך הפעילות; במשרד נעול נותרו ארגונים וציוד שלא נמצא לו מקום. באולם הגדול נשארו רהיטים כבדים והוא נשאר פתוח לציבור.

ביום שישי, ה-4 לאפריל, חדרו אלמונים למשרד, הבעירו בו אש וגרמו נזק לציוד. באולם הגדול הופעל ציוד האב"כ והובערו הכורסאות והספות. במקום נמצאו שרידים של כלי עישון סמים. תלונה הוגשה במשטרה.

CLAF assists women in danger, and those whose families either hurt or deny them, of all religions, races and creeds. We need your financial assistance to continue our activities. For more details: Tel. No. 03-7398816 Please send your contributions to: CLAF, P.O.B. 22997 Tel Aviv 61228, Israel Bank Account No. 12-788-153048

קל"ף מסייעת לנשים שנמצאות בסכנה, לנשים שמשפחתן פוגעת בהן או מתנכרת אליהן. קל"ף זקוקה לסיוע כספי כדי להמשיך בפעילות חשובה זו. לפרטים ולתרומות: ת.ד. 22997 תל אביב 61228, טל: 03-7398816, חשבון בנק 12-788-153048

דרושה לסביבת לעבודה

אם גם את מובטלת ומחפשת עבודה, כדאי שתדעי שהלסביות שלך נוכחת בראיון העבודה שלך, ובגדול. מה צריך לדעת לפני שניגשים לראיון עבודה, ממה רצוי להימנע, מתי לצאת מהארון, ואם בכלל

שתתכונני לכך, תנסי לחייך ולשדר ביטחון ורוגע. אם את מתרגשת מאוד, אולי עדיף לנצל את זה ולהודות, למשל, בפני המראיינים שהראיון הזה חשוב לך ושאת מתרגשת. ההופעה החיצונית חשובה ביותר, ואת סגנון הלבוש כדאי שתתאימי למקובל באותו ארגון, אם כי לא מומלץ לוותר על כך שתראשי נוח בהופעה שלך.

ככל שתתאמצי להסתיר פרטים אישיים ותהססי בתשובותיך, המראיינים המנוסה יקלוטו את זה ועלול לפרש את זה כחוסר אמינות, שזה גורם חשוב ביותר בראיון קבלה לעבודה. לא כדאי להתעסק יותר מידי בהסתרת פרטים אישיים על פני ביטוי עצמי מלא ומשוחזר.

"בוזה הסתיים הראיון"

ראיון עבודה יכול להתמקד בשאלות שמופנות אלייך, או כזה שמאפשר גם לך להפנות שאלות אל המראיינים. כל מראיין מצויד בתפיסת עולם משלו, וכמובן שלא כדאי להיכנס עמו לוויכוחים על השקפות אישיות, אלא להיות מוכנה לשאלות חודרניות ולנסות להגיב עליהן בצורה עניינית ולא עוינת. עם זאת, חשוב שתגירי לעצמך מראש את הקווים האדומים שלך, את השאלות שעליהן אינך מוכנה להשיב.

אם תקדישי מעט זמן כדי ללמוד מראש על החברה ועל המשרה שאליה את ניוגת, זה עשוי לעזור לך מאוד. את מירב האינפורמציה על הארגון, על המדיניות והתרבות שלו, על התפקיד המוצע ודרישותיו, על השירותים שארגון זה מציע ומי הם לקוחותיו - אפשר למצוא אצל מכרים שעובדים בארגון, בכתבות שהתפרסמו על הארגון, באתר האינטרנט של הארגון, ומתוך ידע על ארגונים דומים. כדאי לנסות ולהעריך האם בחברה הזו ובתפקיד המסוים הזה תוכלי להרגיש בנוח עם הלסביות הגלויה או הלסביות בארון.

בראיון עבודה יש לך גם הזדמנות להכיר טוב יותר את הארגון ואת המעסיק, מה שעשוי להשפיע על ההחלטה שלך אם לבחור במקום העבודה הזה או לא. כך קרה לכרמל, שהייתה מועמדת לתפקיד מסוים שרצתה בו מאוד. "הייתי אז בת שלושים ושבע" היא מספרת, "ובעל החברה ראיון אותי. הוא שאל אותי אם אני לא חושבת להתחתן, ואני עניתי שאני חיה בזוגיות ושאיני לא רוצה ילדים בשלב זה. הוא המשיך לשאול, עד שהרגשתי שהוא שואל באופן ספציפי והחלטתי שזהו, אני אומרת לו. סיפרתי לו שאני לסבית והוא היה בשוק, ובוזה הסתיים הראיון. הוא הבטיח שיודיע לי, אבל מעולם לא התקשר". כרמי לא קיבלה את העבודה, למרות שהייתה לה ההשכלה הדרגשה והניסיון הרלוונטי. "הרגשתי שהפריע לו שאני לסבית", היא אומרת, "ובמצב הזה כבר ממילא לא רציתי לעבוד שם".

כרמי. "הפריע לו שאני לסבית"

אפליה בראיון עבודה, ואיסור האפליה כולל גם אפליה מחמת נטייה מינית לצד אפליה מחמת מין, הורות, מעמד אישי, גיל, גזע, דת, ארץ מוצא ושירות מילואים. איסור האפליה כולל אפליה בקבלה לעבודה, בתנאי העבודה ובהיבטים אחרים של עבודה וסיום עבודה בפטורים ובפרישה. עם זאת, מוסיפה עו"ד גליק, "קיים קושי לאכוף את החוק, ולא רק לגבי אפליה מחמת נטייה מינית. אם מישהי תבוא לראיון עבודה ויהיה תלוי שם שלט שאומר, 'פה לא מקבלים לסביות לעבודה', אז מקרה האפליה הוא ברור. אבל אם לא תישאל שום שאלה ברורה, באופן ישיר או עקיף, תתעורר בעיה של הוכחת האפליה. החוק מכיר בקושי הזה, ומקל על המועמד במקרים שבהם ישנם קריטריונים ברורים לקבלה לעבודה והמועמד עמד בהם ובכל זאת לא התקבל לעבודה. במקרים כאלו יצטרך המעביד להוכיח שלא הפלה את המועמד. אבל אם קריטריוני הקבלה אינם ברורים, המועמד הוא שיצטרך להוכיח שהייתה אפליה, וזה את לא פשוט להוכיח".

"האם את שוקלת להתחתן?"

ראיון עבודה הוא כלי נפוץ למיון מועמדים לעבודה. לרשותך עומד זמן קצר שבו המראיינים צריכים להתרשם ממך כעובדת לעתיד, כאדם וכעמיתה, ואת צריכה לשכנע אותם שיש לך כישורים מתאימים, רקע ויכולת. לכן, כדאי מאוד להתכונן מראש לשאלות שעשויות לעלות ושעלולות לגרום לך קושי להשיב עליהן, שאלות כמו 'מה מצבך המשפחתי?', או 'האם את שוקלת להתחתן וללדת ילדים?'. אבל ייתכנו גם שאלות מפורשות מאלו, כמו למשל, 'מתי תשאפית האישיית שלך?', או 'איך את רואה את חייך בעוד עשר שנים?', ועליהן כדאי לחשוב מראש, לברר עם עצמך מה את מוכנה לחשוף בראיון ואיך את מתכוונת לענות עליהן. אפשר גם לתרגל ראיון מדומה מול חבר או חברה כדי להעריך את תוכן התשובות ואת שפת הגוף. אם את חושבת שתתקשי להשיב על שאלות לגבי גילך או מצבך האישי, למשל, אולי עדיף שתנדבי את המידע הזה מראש, בקורות החיים שאת שולחת.

הדקות הראשונות של המפגש עם המראיינים הן קריטיות, משום שאז נקבע הרושם העיקרי שאת משאירה עליהם. רצוי מאוד

מאת: עינב זילבר

"דרושה לסביבת לעבודה". לא, לא תראי מודעה כזו בעיתון, כמו שלא תציני ברזומה שלך שאת לסבית. אבל הלסביות שלך נוכחת בראיון העבודה שלך, ובגדול. מי מאתנו לא התלבטה לפני ראיונות קבלה לעבודה מה להגיד או לא להגיד, איך לענות אם ישאלו, מה ללבוש ומה יקרה אם יידעו. ראיון עבודה הוא תמיד משימה מורכבת וחוויה לא פשוטה, והיבטים של זהות מינית, מין וגיל רק מוסיפים על כך. הכנה טובה ומוחשבה מקדימה יכולים לסייע לא מעט בהתמודדות עם המשימה הזו.

"מפחדת שיידעו"

בחירת המקצוע ומקום העבודה מושפעים גם הם מהיותנו לסביות. יש כאלו שמעדיפות לעבוד במקום שבו לא יצטרכו להסתיר את הלסביות שלהן, יש שבוחרות במקצועות בעלי אופי "גברי" וחוות בין השאר אפליה מינית, ויש אחרות שעדיין בארון. "כלסבית, תמיד פחדתי מחוסר עצמאות כלכלית", מספרת אלנה, סמנכ"ל שיווק בחברת הייטק. "תמיד היה לי ברור שלא יהיה מישוה שיפרנס אותי ושאיני צריכה לדאוג לעצמי". המחשבה הזו השפיעה על הבחירה המקצועית שלה. "למדתי קולנוע, אבל לא הקדשתי לזה את חיי אלא בחרתי במקצוע פרקטי שיבטיח לי הכנסה. למדתי לתואר שני במינהל עסקים ויצא שהתחלתי לעבוד בשיווק בחברה לציוד רפואי והתקדמתי בתחום. אני קצת פחדנית בעניין הזה של הלסביות", היא מודה. "אני מפחדת שיידעו, אני יותר מידי בארון. בראיונות עבודה אני לא מזכירה שום פרט אישי. בגיל יותר צעיר שאלו אותי לגבי המצב המשפחתי ועניתי שאני רווקה. בשנים האחרונות כתבתי בקורות החיים שאני רווקה ללא ילדים. בכל מקומות העבודה דאגתי שלא יידעו שום דבר על החיים שלי ולא השארתי שום מרחב לשאלות אישיות. היום המצב השתנה כי יש לי חברה ואני רוצה שהיא תצטרף אליי לנסיעות עבודה לחו"ל. לאט לאט אני מתחילה לגלות בעבודה שיש לי בת זוג. אני לא אומרת את זה בצורה גלויה והם לא שואלים באופן ישיר".

אצל שרון המצב שונה, אולי משום שהיא הרכזת האדמיניסטרטיבית של "הבית הפתוח" בירושלים, מרכז קהילתי להומואים ולסביות בעיר. "בראיון העבודה היה ברור שאני לסבית וזה היה יתרון", היא מספרת. "בראיונות למקומות עבודה אחרים לא שאלו אותי באופן ישיר לגבי הנטייה המינית שלי, זה התברר רק לאחר מכן, תוך כדי עבודה, וזה היה בסדר. בראיונות הבאים למקומות עבודה בוודאי תעלה השאלה אם אני לסבית, משום שיצוין בקורות החיים שלי שעבדתי במרכז, אבל אין לי בעיה שיידעו, זה חלק ממני. אני רק מקווה שזה לא יפריע לי למצוא עבודה אחרת".

"אפליה לא כשום להוכיח"

כרמי חוותה אפליה כפולה כאישה וכלסבית. במקצועה היא הנדסאית חשמל ומשלימה לימודים לתואר מהנדסת חשמל. אין הרבה נשים במקצוע הזה. "הרבה פעמים שאלו אותי, 'מה, את עובדת בחשמל? מה, את באמת מסוגלת לעשות את זה?', ממש שאלות מפגרות", היא אומרת בכעס. "יש הרבה תפקידים שממש נאפוילו לא עונים לי. בעבר רשמתי בקורות החיים את שמי המלא, כרמלה, והיום אני שוקלת להשתמש בשם מקוצר שיכול להישמע גם כשם של גבר".

עו"ד יפעת גליק, המתמחה דיני עבודה, מציינת כי "החוק אוסר

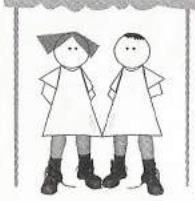
דעה אחת

החתונה הלסבית

כמופע דראג

אורית פוטשניק

החתונה הלסבית אינה אלא טקס המחקה את ההתנהגויות הסטרייטיות על ידי פרפורמרים בעלי מין הפוך. רק שבניגוד למופע הדראג הישן והטוב, החתונה הלסבית לוקחת את עצמה ברצינות תהומית: אין ביקורת על מוסד הנישואים המופרך והמגוחך ואין הכרזה על אלטרנטיבה

נראה שמדובר בצו השעה, בבון טון החדש: כולם מתחננים. אני לא מתכוונת למלחמה עם רשויות החוק על זכויות אימוץ או משכנתאות וכו', אני גם לא מתכוונת לחזים הארוכים והמפורטים שבנות הקהילה עורכות וזו גם לא אצט פרקליטותינו המצוינות. אני מתכוונת לחתונה של ממש, זאת עם החופה, השמלה, העוגה והאופיה הקהילתית התורנית בתפקיד הרב. אז למה אנחנו עושות את זה? מה יש בו בטקס הזה שהופך אותו למן משאת נפש שכזו? אני, למשל, אף פעם לא רציתי להתחתן. הרעיון לצעוד בשמלה נפוחה כשכולם מעירים עד כמה רזית / השמנתי ועל טעמי המזעזע בבחירת בני זוג, נראה לי תמיד בלתי קוסם בעליל. כדי להעמיד דברים על דיוקם, עלי לצייץ שהחתונה הטרוסקסואלית מגוחכת בעיניי בדיוק באותה המידה. מעולם לא הבנתי למה צריך להתחתן. כלומר, הבנתי למה אנשים רוצים משכנתא בתנאים מועדפים ונקודות זכות במס הכנסה, אבל לא הבנתי למה צריך בשביל זה ללכת לשלושים סבבים של טעימות ולהזמין את הודרה פרידה מנהיגה.

לחלק מהחתונות הטרוסקסואליות יש כמוזן היינון משלהן. יש זוגות שלא מוכיחו להיכנס למיטה בלי לקבל אישור מהיושב במרומים או מנציגים בממשלה, יש זוגות שחייבים לקבל אישור ותמיכה חברתית גורפת לחייהם המשותפים, יש כאלה שסטים לא עומדים בלחץ החברתי או המשפחתי - אבל אף אחת מהסיבות האלה אינה תקפה במקרה של החתונה ההומו-לסבית. הרי אלוהים לא מאשר, החברה הסטרייטית לא ממש מקבלת, ובדרך כלל גם לא מזמינים את הודרה פרידה.

החתונה המסורתית הנהוגה בעולם המערבי היא טקס שבו החברה מאשרת את היוויו החדש ומקבלת אותו אל תוכה במסגרת הסדר החברתי ההגמוני. מוסד הנישואים הוא הדרך של החברה בכלל, ושל הנורמות הנוקשות של החברה הבורגנית בפרט, לשלוח את ידה אל תוך הרחם שלנו ואל תוך הכיס שלנו, ולמסטר את חיינו במסגרת של משק בית צרכני בוגר. החתונה הלסבית לא ממלאת את הפונקציה הזו, היא לוקחת את הטקס ומוציאה ממנו את המשמעות המקורית שלו. הרי כשאנחנו מתחתנות אנחנו לא מסדירות אוטומטית את מעמדינו כזוג או כמשפחה (בשביל זה צריך חזים ועורכי דין ובצ'ים). כשאנחנו מתחתנות אנחנו חוזרות על טקס החתונה המסורתי ומשנות אותו כך שיתאים לנו. אנחנו עורכות מופע, שבו אנחנו מכרזות על האהבה שלנו בפרהסיה, בפני הקהילה וציגה הבכיר. כלומר, אנחנו עורכות טקס שיש בו את כל המרכיבים של חתונה הטרוסקסואלית, מלבד בירתו של היושב במרומים ונוכחותו של החתן ממין זכר. בטקס המסורתי אנחנו חוזרות בדקדקנות קלאית על מופעים והתנהגויות הטרוסקסואליים, ורק משנות את מין המשתתפים, כלומר, צדיקות שלי, החתונה הלסבית אינה שונה בעיניי ממופע הדראג כמו זה שאנחנו מכרזים. גם כאן וגם כאן מדובר בחיקוי התנהגויות סטרייטיות מוכרות מבלי לנסות לערער על בעלי מין הפוך. מופע הדראג הסאטירי, המוכר לנו מהמועדונים ומהוויגוסטוק, חושף את ה"שיות" או ה"גבריות" הנורמטיביות כמושגים מגוחכים. הוא חושף את העובדה שה"נשיות" וה"גבריות" אינם אלא הצגה, משחק תפקידים שרירותי, הנכפה עלינו הר מגינות. אך בניגוד למופע הדראג הישן והטוב, החתונה ההומו-לסבית (לפחות אלו שנערכו עד כה בארץ) לוקחת את עצמה ברצינות תהומית. אין ביקורת על מוסד הנישואים המופרך והמגוחך, אין הכרזה על אלטרנטיבה, יש רק העתקה ואימוץ של הטקס הטרוסקסואלי. אני מבינה את הצורך בהכרזה בזוגיות שלנו, את הצורך להצהיר קבל עם ועולם שגם לנו יש זוגיות והיא צריכה להיות מקובלת ונורמטיבית ובעלת נוכחות במרחב הציבורי. אבל העתקת הטקס הטרוסקסואלי מבלי לנסות לערער על בעלי מין הפוך, על המסורת שממנה הוא מגיע, ועל כל מה שהוא מייצג - מתפרש בעיניי כניסיון להיות יותר סטרייטים מאנפיו, כניסיון להציג כלפי חוץ דגם של זוגיות נורמטיבית, שרק "במקרה" המין של אחד המשתתפים בה הומו.

זוג לסבי הוא לא זוג "סטרייטי" עם שתי נשים. זוג לסבי הוא זוג שקורא תיגר על מבנה המשפחה הבורגנית הנורמטיבית, על הנישואים בחתונה ההומו-לסבית רק עושים את התנועות, מקריאים את הטקסט, חוזרים על הטקס, ולמשהו לא יוצאים לתיכונ שום תוכן מלבד הרצון לעשות טקס כמו של הסטרייטים. אבל אנחנו לא כמו הסטרייטים. החתונה ההומו-לסבית נערכת בשם עיקרון השוויון הנעלה, שאומר שאם לכם מותר לעשות מעצמכם צחוק מול המשפחה המורחבת, אז גם אנחנו רוצים. אז זהו, שלא.

בואו נדבר

אור מרוני-פנר

זהירות, השריף יורה!

על כל חייל אמריקאי נהרגים לפחות חמש מאות עיראקים, וזה ללא הנתונים על האזרחים שנפגעים. אפילו כשהיינו ילדים ידענו שצריכים להיות "כוחות", ככה קראנו לקבוצות יריבות שוות בעוצמתן. כאן אין "כוחות", כאן יש ניצול ציני של פוליטיקה, כסף ועוצמה

אמריקאי החמוש במיטב הנשק המודרני שנהרג (ולא מאש ידיונית), נהרגים לפחות חמש מאות עיראקים שחמושים ברובים מיושנים, ואני לא מדברת על האזרחים שנפגעים, על זה עדיין אין נתונים.

אז אני לא שוכחת שמדובר באויבי מדינת ישראל, שאמריקה היא הידידה שלנו ושהעיראקים הם ה"רעים", ושגם לנו יש אתם חשבון, וכולנו בכלל בעד לזרוק את סדאם, ואם אפשר אז נסגור כבר עניין עם עוד כמה מנהיגים... אבל רצח הוא רצח, וטבח הוא טבח. אפילו כשהיינו ילדים ידענו שצריכים להיות "כוחות", ככה קראנו לקבוצות יריבות שוות בעוצמתן. כאן אין "כוחות", כאן יש ניצול ציני של פוליטיקה, כסף, ועוצמה. ואני יודעת שתספרו לי שתושבי בגדד קיבלו את המשחררים האמריקאים בשירים ובפרחים, הזכירכם, גם אנחנו זכינו לקבלת פנים כזו בלבנון. האהבה לכובש לא מחזיקה יותר מידי זמן בדרך כלל. אז איך זה קשור לעיתונות לסבי אתן שואלות? זה לא, אבל זה הטור שלי, אז מותר לי.

בואו נדבר לרגע על מה שנמצא מחוץ לקונצנזוס - על ההתנגדות למלחמה בעיראק. נדבר לרגע על עם הפיטי שבהר לו למנהיג שריף בסגנון המערב הפרוע, שלא מפסיק לירות. שריף, שבמי שלום התלוצצו על חשבונו ואמרו שהוא לא ממש יודע לחשוב, לקראו ובטח לא להנהיג. בואו נדבר על כסף. בואו נדבר על הבחירות. בואו נדבר על נפט. בואו נדבר על האמת.

מערב לקשקוש על "הרצון לשחרר את העם העיראקי מעול הדיקטטור", אנחנו מדברות כאן על רצונו של בוש לשלוט במאגרי הנפט. אנחנו מדברות על סקרים שלא ממש החמיאו לו עד לאירועי 11 בספטמבר. אירועים שבעקבותיהם הוא הפך מ"האידיוט", ל"מנהיג" שיובל את העולם במאבק נגד הטרור. את אוסמה בן לאדן היה קצת קשה לו למצוא, למשפחתו יש חשבון ארוך עם סדאם, ובנוסף, לא נשכח את מחירי הנפט ואת הבחירות, שבהן לא היה לו סיכוי טוב מידי להיבחר שוב. בואו נשקלל את כל הגורמים הללו ונגיע למלחמה. מלחמה אמרתי? אולי נכון להגיד טבח. טבח שבו על כל חייל

בואו נדבר על סלוקס

הגיע הזמן שנוציא מהארון לא רק את הזהות המינית שלנו, אלא גם את החופש המיני, ונהנה מזכות הבחירה שהקנה לנו המאבק הפמיניסטי

והלסביות לא השאירה מקום לחירויות נוספות. אני זוכרת מפגש לסביות לפני כשמונה שנים, שבו דיברו גליות על דילדואים. נולה ארצ'ר, משוררת אמריקנית, הקריאה אז שיר מדמים שנקרא "I Love A Women Who Packs" שזה בתרגום חופשי "אני אוהבת אישה שלובשת עליה דילדר". כשהיא הקריאה את השיר הזה, ניתן היה לראות המון פרצופים סמוקים בקהל הנרגש. היו אלה שהשפילו מבט לרצפה כדי לא להסגיר את ההתרגשות, והיו אלה שהסתכלו על האחרות כדי לבדוק אם גם הן ניסו... והייתה בושה, בושה נוראית. כששאלו מהבמה מי הנתסו בשימוש בדילדר, אולי חמש נשים הרימו יד. היתר, כבר אמרתי, ישבו סמוקות.

כשראיתי את האישה הגאה, המשוחררת והמינית הזו, עומדת על הבמה ומקריאה את השיר הנפלא והפרובוקטיבי הזה, הרגשתי שחרור. אמרתי לעצמי שמעבר למאבק לשוויון ולחירות כלכלית, המאבק הפמיניסטי היה על הזכות להגדיר את המיניות שלנו בצורה מוחלטת, בלי סייגים, בלי לפחד, בלי לעמוד למשפט. המאבק הפמיניסטי היה על הזכות להתעלס ולהזדיין עם מי שבא לנו ומתי שבא לנו. אז לא, לא כולן משתמשות בדילדואים, ויברטורים ושאר ירקות, אבל כמעט בכל ארון או שידה מסתתרת "הצעצוע", חבוי, מוסתר, צעצוע סחי. הגיע הזמן שנוציא מהארון לא רק את הזהות המינית שלנו, אלא גם את החופש המיני. כלסביות בשנות האלפיים, הגיע הזמן שנהנה מזכות הבחירה שהקנה לנו המאבק הפמיניסטי. אני ממש שמחה להיות פמיניסטית.

עומדת ומביטה בך אצוקה
לשולחן, אדמוזמית על גבך, יבנך
ירכיך. אני אוהבת לנשום אותך סופגת את
הצלפות השוט שלי, נהנית מהשבילים שחורצות
בך רצועותי. אני מעבירה אותך על הכוס שלך, הנוסף,
שומעת אותך נאנחת עמוק, רואה איך את פוערת את עצמך
לכבוזך, ואז מנחיתה מכה מהירה ישריות על שפתי הכוס שלך,
שמתכווץ בחלחלה ומיד נפתח לצוד. עומדת מאחוריך, את
נעה בתנועות קטנות מעגליות עם אגנך, חסרת מנוחה וקטט.
זקוקה לי בתוכך. הדילדר מחובר אליי, ואני כולי זין, כולי כוס
ומחדירה ליטבנך אצבע, מרגישה אותך עוספת בחום שלך ונפתחת,
ומחדירה עוד אחת. את נאנחת. מרימה אלי את אגנך,
מתחננת לצוד. אני חוזרת אלייך לאט עם הזין שלי. מרגישה
את השרירים מתגנדים ומתפתים, וחוזרת עמוק יותר. אני
גונחת, מציינת אותך בקצב שנעשה מהיר יותר, מניחה
שתי אצבעות על גדגדגך. מלטפת את הרטיבות שלך,
ואוחזת בדגדגן בחוזקה. "תצרחי", אני אומרת לך,
"תני לי את התשוקה שלך עכשיו..." זאת
צורחת. מייללת את שמי, מתחננת
שארשה לך את העונג...

פנטזיה חביבה,
נדבר על מה שמותר ואסור. בואו נדבר קצת על שימוש
בדמויי זין כגון דילדואים וויברטורים, על פמיניזם במיטה, יש
חיה כזו? על שליטה ואיבוד השליטה, על BDSM... בואו נדבר
על מה ש"אסור".

כפמיניסטיות, הסבירו לנו, 'אתן תשאפו לשוויון, כפמיניסטיות,
אתן לא צריכות להכניס אביזרים דמויי זין למיטה. זה לא
פמיניסטי לזיין את בן הזוג שלך, זה לא פמיניסטי להתענג על
שליטה בבת הזוג, זה ממש לא פמיניסטי להתעסק עם חור
התחת של זוגתך, ובכלל, מי יכולה לגמור רק מחדירה? ומה
פתאום שתותורי על הוהות שלך בחדר השינה? את צריכה
לעסות לה בעדינות את הדגדגן, ללקק אותו, אולי למצוץ מעט,
ואז לתחלפו...'

כל כך הרבה איסורים וחוקים במקום שבו החוקים היחידים
שצריכים להיות הם שלא עושים שום דבר בניגוד לרצונה של
הפרטנרית, שלא מנצלים חסרות ישע, ושתמידי ניתן להפסיק
את האקט. ממה בדיוק פחדו אלה שחינכו אותנו לפמיניזם לסבי,
לא ברור לי. אולי הן נשאו בהן את המגבלות שקובעו בהן על
ידי החברה, אולי הנכונות לפרוץ את הדרך בשם הפמיניזם

ירמה. השתוקקות מטורפת לילד

ג'סיקה, ירמה, בייליס ואני

אחת זקוקה לאישה כדי להבין שהיא סטרייטית, אחרת זקוקה לגבר רק כדי שיפרה אותה, והגבר בכלל מתבונן בגבר אחר. כולנו זקוקות לאנרגיה גברית לפעמים, אם זה בצורה בוצ'ית, מתוכנו, ואם זה מבחץ, בדמותה של מישהי אחרת, מישהו אחר. וזה בסדר, זה חלק מאתנו

ולא, לא בגלל זוויות הצילום ואיכות המשחק. חברתי רבקה, שבימים הגאווה אחרון התחנתה בסן פרנסיסקו עם בחור דמוי בייליס, חשבה שהסרט מציג בצורה מעוותת וגדושת סטריאוטיפים את הנושא הביסקסואלי. גם אני הרגשתי ככה. אשתי טענה שאף אחת מהן לא לסבית. מישהי אחרת טענה שזה סרט סטרייטי שנועד לסטרייטיות, ומתי כבר יראו לסביות מודיינות ממש בקולנוע, ולא בנשיפות בלתי ברורות ובחושך (הצעתי לה לראות קלטת של אני ספרינקל). ואני חשבתי ששווה לראות אותו פעם שנייה.

בצפייה שנייה, למען האמת, רציתי שזאתי (ככה קראתי לג'סיקה) תלך מיד עם ההוא, ושהסקסית לא תתקרב אליה, אלא תמצא מישהי דומה לה. ככה זה לא עובד בסרטים, הזכרתי לעצמי, צריך התחלה ואמצע, לפני הסוף. ואז פתאום משהו התרחש והתחלתי להבין אותה ולחוש כלפיה חמלה. פתאום הדמות הזאת, התזזיתית, הרזה מדי, נראתה לי כל כך ברדה. היא פשוט הייתה זקוקה למישהו רך יותר, שלא ירצה לזייף אותה מיד, מישהו שיאהב אותה. והמישהו הזה התגלם בדמותה של הלן. גם הלן, כנראה, נמאס

מזיונים, לוחטים ככל שיהיו, והיא חיפשה משהו אחר. רוב חברתי הסטרייטיות מחפשות איזשהו שילוב אידיאלי שכזה. רובן לא פונות לנשים. וכן, אני מוצאת שזהו צעד אמיץ ומעניין, עם כל הנורוטיזיות והשפתונים (יש כמה מבינינו שמתאפרות, בחיי, ראיתי במו עיניי) לעשות את זה. וזה בסדר. בסדר גמור. אפשר לנסות ולחפש, ולמצוא. או לא למצוא. או למצוא משהו אחר. ואם זה מה שהפך את ג'סיקה (בשלב הזה היא כבר לא הייתה 'זאתי') לדמות פחות ינדפסת ברוח וקצת יותר מחוברת לעצמה, זה בסדר. ואם זה מה שהוביל את הלן לתחושה שהיא באמת רוצה אישה בחייה, אני האחרונה שתגיד לה לא. תיקון טעות: אני בחיים לא אגיד לה לא. לא אחרי הדרך שאני עברתי, ושאני עדיין עוברת. תשאלו את אשתי.

ג'סיקה היתה זקוקה לאישה בחייה, ולמה הייתה ירמה זקוקה? ירמה, אדמה חרבה בספרדית, מהמחזה הקרוי על שמה, מאת פדריקו גרסיה לורקה, משורר ומחזאי ספרדי והומו. אדמה חרבה, זו התחושה שתכה בכן כשתיכנסו לתיאטרון. תפאורה של גבעות חומות, חרבות, אישה זקנה שמדברת על אדמה יבשה שמחכה לזרע שיפריה אותה. למי שלא ביקרה בתיאטרון "נוצר" ביפו, אספר כאן שמדובר בחוויה טוטאלית. אתן יושבות על כיסאות בטריבונה נידת כשמולכן התפאורה, בלי שום חוצץ. הכול חי ונושם מולכן, ובהקשר הזה, מתאבק ומתאבק, כמו ענני האבק שעולים מהאדמה. במשך ההצגה גמעתי כמעט את כל בקבוק המים שהבאתי אתי.

ירמה רוצה ילד, היא משתוקקת לילד, והתשוקה הזאת מטריפה אותה. המחזה מתרחש בכפר בספרד, אבל אני לא יכולתי שלא לחשוב על חברות אחרות וקרובות יותר אלינו, שבהן נשים

לבושות שחורים חיות תחת מבטן של אלף עיניים בוחנות, וההצדקה היחידה לקיומן היא הילדים שהן יולדות. ירמה לא אוהבת את הגבר שלה, איש אדמה. יש גבר אחר שהיא אולי אוהבת, איש אש, אבל הוא לא שלה. לא ממש מחזה לסבי, אבל ירמה מוקפת נשים, ואישה פראית אחת אפילו מנשקת אותה על השפתיים לרגע אחד חטוף. כולן משרתות את התשוקה שלה, משקות אותה במי מלח, מוסיפות עוד שמן למדורה. כולן גם אתן תהיו שביות בו, לגמרי, ותהפכו לחלק מהכפר, לחלק מההצגה, לחלק מתפאורת המחזה. גם שם יש גבר צעיר ופראי, שכל כולו מיניות והוא רוצה להפרות את האדמה שהיא ירמה. אבל היא לא רוצה אותו. גם אם הנשים מסביב מפתות אותה לעשות זאת, החברה מסביב לא מרשה, והסוף כמעט ידוע מראש.

הצגה חזקה, זה היה צפוי. תיאטרון "נוצר" לא מאפשר לצופות שלו לחזור הביתה ולהירדם מול הטלוויזיה. הדימויים נחרתים בזיכרון. הטירוף הזה, אני שואלת את עצמי, איפה אני שם במחזה, למה זה משפיע עליי כל כך חזק. רגע אחד, לפני השינה, אני נזכרת שהיום הוא היום

התשיעי, ובעוד שלושה ימים אני צריכה ללכת לבדיקת אולטראסאונד, ולבדיקת דם, כדי לראות אם הגיע המועד. הרצון שלי לילד הוא שפוי ומוגדר היטב בגדרות של זמן ומונחים מדעיים. התשוקה הזאת אינה שורפת אותי, כי החיים שלי הם לא שדה קוצים ואדמה חרבה, אלא מלאים ועשירים. ואם יש מקום קשה שנחשף, אני מנסה לרפא ולהשקות, יחד עם אשתי, כשצריך. ואז, רגע לפני שאני נרדמת, נקשרים כל הקצוות. בייליס אם מדובר בתרומה אונימיית, יש מקום שבו גם אני, אנחנו, נשים לסביות וביסקסואליות, וטראנס והטרו גם (אבל גם גברים מכל הסוגים והמינים, ובעצם כל מי שחי כאן, על פני האדמה), כולנו זקוקות לאנרגיה גברית. לא רק כדי ליצור ילד, אלא בכלל, מדי פעם, בחיים. לפעמים בצורה בוצ'ית, מתוכנו, לפעמים מבחץ, בדמותה של מישהי אחרת, מישהו אחר. וזה בסדר, זה חלק מאתנו. תחזיקו לי אצבעות.

"רצח מאדום לשחור", יס פלוס, א'-ה', 19:45 - 20:30, ב'-ו' 12:35 - 13:35

"לנשק את ג'סיקה סטיין" (DVD בלי תרגום, קלטת וידאו בלי תרגום, ניתן להשיג באינטרנט, באתר amazon.com ואתרים דומים).

"ירמה" מאת פדריקו גרסיה לורקה, בבימויה של דלית מילשטיין. תיאטרון "נוצר", שד' ירושלים 39 (כניסה צדדית), יפו, טל': 03-5189914

הערה: הפנייה בלשון נקבה רבות, כוללת כמוזן גם זכרים. אנחנו חיות את השפה וממציאות אותה כל יום מחדש. תזכרו את זה.

לזרעות בדמעה

ברגע שבחותן בתרומת זרע אתן נכנסות למסלול ארוך ומפותל. כמה טיפים ובעיקר הרבה תמיכה וחיוקים חיוביים. שלב ראשון בדרך אל האושר

זוגתי ואני החלטנו שאנו רוצות את הדבר הבסיסי ביותר עבורנו - להקים משפחה. אלא שאצלנו, מה לעשות, ביציות יש בשפע, אבל זרע - אין. לאחר התלבטויות החלטנו ללכת על תרומת זרע מתורם אנונימי באמצעות בנק הזרע. מרגע זה נכנסנו למסלול ארוך ומפותל. התברר שלכל אחד מבנקי הזרע בארץ שיטות עבודה ומחירים משלו. כך, למשל, לגבי האפשרות שלנו לבחור את התורם: בבנקים מסוימים מנהל המחלקה מחליט עבורך מי יהיה התורם, ובבנקים אחרים תקבלי רשימה של תורמים ותכונותיהם (למשל: גובה, מוצא וצבע עיניים), שמתוכה תבחרי את התורם שמתאים לך. עם זאת, הבדיקות שנערכות לכל אותם תורמים הן מוגבלות ביותר - לא ניתן לקבל מידע גנטי, משפחתי, או מידע על בעיות נפשיות של התורמים. ככל הידוע לנו, בדיקות התורמים כוללות בדיקת איידס, זרימת זרע, ושאלון כסיסי שהתורם התבקש לענות עליו ושהיה חסוי בפנינו.

בנקי הזרע בארץ נבדלים גם באפשרות להוציא את מנת הזרע מהבנק. ישנם בנקים שאינם מאפשרים להוציא את מנת הזרע לצורך ביצוע ההזרעה, דבר המחייב תיאום עם שעות הקבלה של הרופא המטפל במרפאה בית החולים. בנקים אחרים גמישים יותר ומאפשרים לתאם את הטיפול אצל הרופא המטפל במרפאה אחרת (למשל, במרפאה הפרטית שלו). פעולת ההשבעה המבוצעת למנת הזרע היא גורם נוסף שיש להתחשב בו. בבנקים מסוימים יש לתאם מועד נפרד לביצוע ההשבעה, דבר המשפיע על תכנון הזמנים וכן על המחיר של כל מנה ומנה להזרעה.

לפני ביצוע הטיפול הראשון יש לבצע בדיקות רפואיות רבות: בדיקת נוגדנים למחלות ובדיקות גנטיות (מומלץ לערוך סקר שווקים בנוגע למחירי הבדיקות הגנטיות, משום שהשוק פרוץ והמחירים משתנים ממקום למקום); ספירת דם של הדם; בדיקת איידס; ואולטראסאונד לתקינות הרחם (רצוי לבקש). בנוסף, יש לספר לרופא אם יש בבית כלב או חתול, ואפילו ציפורים, כדי שיידע אם יש צורך בבדיקות נוספות, אם, למשל, יש חתול בבית, צריך לבצע בדיקה לגילוי נוגדנים Toxoplasma (לא משהו מדאיג), ולאילו שבוחרות לגדל בבית דווקא ציפורים צריכות לערוך בדיקת Chlamydia. חלק מהבדיקות ניתן לבצע במימון חלקי של קופת חולים.

הטיפול בהזרעה צריך להתבצע בזמן הביוך, ואת זה לא קל לקבוע. דרך אחת היא מדידת טמפרטורת הגוף במטרה למצוא את היום בחודש שבו טמפרטורת הגוף עולה במעלה אחת בדיק. שיטות אחרות הן קביעת יום הביוך על פי בדיקות דם וצילום אולטראסאונד וגיאלי שמראה את גודל הזקיקים (הביציות שאינן מופרות) ואת גודל רירית הרחם. כאן נדרשת יכולת תיאום מתוחכמת, כלומר, למצוא את המרפאה שבה תוכלו לבצע את הבדיקות בדיוק בעיתוי המתאים מבחינתכן. שלב ההזרעה הגיע: הרגע הגדול שבו אתן עומדות לקלוט לתוך רחמכם את הזרע המיועד. על המשך התהליך הזה - בפעם הבאה...

רשימת

בנקי הזרע בארץ:

- "איכילוב" 03-6925712, 6925606
- "תל השומר" 03-5302804, 5354334
- "בילינסון" 03-9377600, 9377619
- "רמב"ם" 04-8543236
- "אסף הרופא" 08-9779690/1
- "פוריה" 04-6738211
- "סורוקה" 08-6400540
- "הדסה" 02-6776591

ארון הקודש

אביגיל שפרבר

מעבדות

לחירות

אימא שלי - שרבים קוראים לה הרבנית, אבל בעצם הרב - נכנסה לחדר החשוק, התיישרה מולנו ואמרה בקול יבש: "אני יודעת שאתן לסביות, תעשו מה שאתן רוצות, אבל לא בבית הזה". זה היה רגע של חירות אמיתית

הרמב"ם: "ויש לאיש להקפיד על אשתו בדבר זה, ולמנוע הנשים הידועות בכך מלהיכנס לה ומלצאת היא אליהן". בעיני רוחי ראיתי את הלסביות במועדונים האפלים בפוסטט (קהיר

ה ע ת י ק ה) ובאלכסנדריה, אלו שמחוץ לארון, שמפתות נשים תמימות, בעוד הבעל יושב ולומד בבית מדרשו של הרמב"ם. והרמב"ם מודאג ומבקש מהגברים להשיגה. כשהמשכתי לקרוא ברמב"ם, ראיתי שלא הסתפק בכך

והוסיף, כי "ראוי להכותן מכת מרדות". הבנתי שגם אני חייבת בכך, ומיד רצתי לספר לא' שהיא חייבת במכת מרדות...

שנים אחר כך, בערב שבת אחר (למה הכל קורה אצל הדתיים בערב שבת?), כבו כבר האורות בבית על ידי שעון השבת ואני לא יכולתי להמשיך לקרוא. שכבתי במיטה וחייכתי לא' אהובתי, שאז עדיין לא יכולתי להגדיר אותה כ'בת זוג', כי לא היה בעולם המושגים שלי מושג שכזה. דקות ספורות לאחר שא' הגיעה, נכנסה פתאום אימא שלי לחדרי החשוק. לא, היא לא תפסה

לא היה לי מושג מאיפה להתחיל לחפש, ובוודאי שלא עלה בדעתי לשאול את אבא שלי, הרב, היכן בהלכה נאמר שאסור להיות לסבית

ואותו באמצע. לאחר שלוש שנים שהיינו ביחד כבר התעייפנו מלקרוע את הבגדים האחת של השנייה ברגע שנפגשנו, אבל אימא בכל זאת התיישרה מולנו בחושך גמור ואמרה בקול יבש: "אני יודעת שאתן לסביות, תעשו מה שאתן רוצות, אבל לא בבית הזה".

וואו. אימא שלי - שרבים קוראים לה הרבנית, אבל בעצם היא בסך הכל אשתו של הרב - אמרה שאני לסבית. זה היה רגע של חירות אמיתית. רגע שלא יישכח. באותו רגע נעלמו כל הפחדים, כל החששות וכל הסייטים. זהו, זה קרה. אי אפשר לחזור אחורה. אימא שלי אמרה את המילה, אימא שלי אמרה שאני לסבית. ואם אימא אומרת, מי אני שאתוכח אתה.

לאחר ההלם הראשוני וכמה חודשי הסתגלות, קיבלה אותי אימא שלי, "הרבנית", וגם את א', אהובתי, לחיק המשפחה. ובמסכת יבמות נאמר, כי "כל אדם שאין לו אישה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה". ועל זה אני חותמת בלב שלם.

מיוחד והן משום אין יחסים בין נשים יכולים להיחשב כביאה. עכשיו נעלבתי, מה זאת אומרת 'לא יכולים להיחשב ביאה'?! מה שא' ואני עשינו בערב שבת לא נחשב? ואז הצית את דמיוני משפט אחר של

נשים המסוללות זו בזו - אסור, וממעשה מצריים הוא שהזוהרנו עליו, שנאמר: "כמעשה ארץ מצריים...לא תעשו" (ויקרא י"ג, 2). ואמרנו חכמים, מה היו עושים - איש נישא איש ואישה נושאה אישה, ואישה נישאת לשני אנשים.

אף על פי שמעשה זה אסור, אין מלקין עליו, שאין לו לאו מיוחד. והרי אין שם ביאה כלל; לפיכך אין נאסרות לכהונה משום זנות, ולא תיאסר אישה על בעלה בזה, שאין כאן זנות. וראוי להכותן מכת מרדות, הואיל ועשו איסור. ויש לאיש להקפיד על אשתו בדבר זה ולמנוע הנשים הידועות בכך מלהיכנס לה ומלצאת היא אליהן.

משנה תורה לרמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כ"א

רומן למתחילות

עמי גדליה - נשואה לגבר ואם לשני בנים בוגרים - עשתה שירות חשוב לקהילה ולכל עם ישראל כאשר כתבה ספר נעורים העוסק באהבה בין שתי נערות.

כל מה שרציתן לדעת ולא העזתן לשאול על התלבטויות באשר לזהות מינית, ושאר שאלות שבוודאי התעוררו אצל כל לסבית צעירה

עמי גדליה. בודקת מהי אהבה. צילום: ענבל נהרי

מאת: לילך גליל

אז מה בסוף, טליה תהיה לסבית? "כן. לדעתי, טליה היא לסבית. כשבנתי את הדמות כבר ידעתי שהיא לסבית, למרות שהיא בעצמה עדיין לא יודעת את זה. השאלה היא ממתי את מוגדרת כלסבית, מן הרגע שבו את רוצה לשכב עם אישה, או מן הרגע שבו את מתאהבת באישה".

איק, לדעתך, ספר כזה יכול להשפיע על נערים ונערות שיקראו אותו?

"אני מאמינה שמי שאיננה לסבית ותתנסה במגע עם אישה, לא תהפוך בגלל זה ללסבית, אלא אם כן היא תתאהב באותה אישה. החברה היום פתוחה יותר מפעם, ונערים ונערות יכולים להתנסות בהמון דברים. אולי יהיו הורים שיפחדו שזה יכניס לבת שלהם רעיונות לראש". גדליה, שמרבה לערוך הרצאות בבתי ספר בפני בני נוער, מספרת על התגובות שהיא מקבלת מן הנוער. "ישנם כאלו שמגיבים ב'איכס' ויש שמגיבים בסקרנות, למרות שגם ה'איכס' נובע מסקרנות".

מעניין עד כמה יצליחו אותן ספרניות להפנים את המסר שספרה של עמי גדליה מנסה להעביר. זה לא פשוט לוותר על דעות קדומות, קל הרבה יותר להפנים את המסרים הללו בגיל ההתבגרות, כשהשאלות הראשונות מתעוררות והתשובות הנכונות ניתנות. קהל היעד של הספר הזה, אם כן, הוא בני נוער רבים ככל האפשר, ולא פחות חשוב מכך - ההורים שלהם!

כמו טליה, אבל היא מאוד דומה לי. היא ביישנית ממש כמו שהייתי אני. אני הייתי ילדה מרחפת, לא ידעתי על קיומן של לסביות, ואם שמעתי על כך, זה מעולם לא הרתיע אותי. אפשר לומר ששתינו באות ממשפחות שמרניות, אצלי בבית נושאים מיניים לא עלו כלל. מהמקום שלי כיום אני מתחברת לפחדים ולספקות שלה. עם ההתלבטות של טליה אני מאוד מזדהה".

המפגשים של טליה, הגיבורה, עם אלזה הקשישה גורמים לה להתחיל להתבונן בעולם מנקודת ראות פמיניסטית. את מודעת לכך שקשרת באופן ישיר את השאלה הלסבית עם ההתעוררות הפמיניסטית של טליה?

"כנראה שבעיניי הקשר הוא טבעי. את יכולה להיות פמיניסטית ולא להיות לסבית, אבל לא להפך. זה לא קרה באופן מודע, חיפשתי נושא לכתבה של טליה, ולמרות שילדים לא אוהבים זקנים, אהבתי את הדמות של אלזה, ותוך כדי בנייתה היא הפכה לפמיניסטית. הכרתי בחיי אישה כזו, ואולי זה בהשפעתה".

לאחר שטליה מכירה באהבתה לנעמה, היא מקבלת לכך לגיטימציה מאלזה. אז היא מחליטה לצאת לדרכה ולממש את האהבה הזו ולהמשיך לבדוק את תחושותיה, למרות החשש והפחד מן התגובות שתקבל. איך זה ייגמר בסוף אנחנו לא יודעות, בערך כמו בחיים עצמם, או לפחות איך שהם נראים בגיל 16.

כזה? "אני זוכרת שנסעתי עם הכיתה של הבן שלי לפולין וראיתי את המפגשים בין בני הנוער, מספרת גדליה. "ראיתי את החיבור שנוצר שם בין שתי נערות, את החיבוק והחום שביניהן, וזה עורר בי שאלה ועניין. אחר כך אמרו לי שכנראה אחת מהן היא לסבית. חוץ מזה, אני חושבת שצריך שיהיה ספר כזה לנוער, ואין כזה ספר בעברית".

איפה ספר כזה נוגע באופן אישי בחיים שלך?

"תמיד עניינה אותי משיכה מינית בין נשים. פעם אפילו רציתי לנסות, לראות איך זה מרגיש. כיום אני נמצאת בשלב בחיים שבו אני בודקת מהי אהבה על כל פניה וגווניה, הרבה באמצעות האינטרנט והצ'ט. זה מעניין אותי מבחינה אנתרופולוגית, להיחשף להתלבטויות של גברים ונשים בשנות הארבעים פלוס לחייהם, ששואלים את עצמם היום שאלות בנושא אהבה, וגם שאלות לגבי הזהות המינית שלהם. זהו שלב שבו אנשים אמורים להיות מגובשים מהבחינה הזו, ולמרבה הפלא כנראה האינטרנט מאפשר להם להתחיל לשאול מחדש מי הם באמת".

כאישה הנשואה לגבר טוענת גדליה, כי היא יכולה לתאר אהבה לסבית גם בלי להיות לסבית. "אני מאמינה שאהבה היא אהבה", היא אומרת ומסבירה, "אני, שמתאהבת בגבר, משליכה את האהבה הזו כאישה לאישה. אני יודעת שמדובר בעוצמות שונות, אך בין בני אדם שונים העוצמות באהבה משתנות מאחד לאחד. אני מניחה שיהיו לסביות שיכעסו על זה שנכנסתי לנעליהן, אבל משיכה בין נשים היא אנושית וטבעית בעיניי, ולכן אולי אני מבינה אותה למרות שלא חוויתי אותה על בשרי".

אז מה בכל זאת שונה?

"אהבה בין שתי נשים איננה רגילה בגלל התגובות של החברה, זה יוצר התלבטויות רבות והשוני נובע מן הנושא הטעון. אני לא רואה שום סיבה אחרת שאהבה כזו תהיה שונה מאהבה בין גבר לאישה".

עד כמה את מזדהה עם טליה, הגיבורה שלך?

"אמנם אני כנראה לא התלבטתי ושאלתי שאלות

הספרניות בספריות לנוער בוודאי ישפשו את עיניהן בתימוחה: ספר לנוער על לסביות! לא 'בערך'; לא 'כאלו' ולא 'על יד'. בדיוק. שתי נערות מתאהבות. נועות. מתנשקות. אמנם זה קורה רק בסוף הספר, אבל זה משום שהדרך לשם מלאה בספקות ולבטים, ממש כמו בחיים עצמם. לאחר שכתבה עמי גדליה את ספרה "נעמת לי מאוד", הגדילה לעשות גם סדרת "פרוזהנערה" של הוצאת "ידיעות אחרונות" כאשר פרסמה את הספר. כי הרי בני הנוער קוראים כל כך מעט כיום, אז מה פתאום רומן על דייקיות!?

אני מאמינה שככל ש"אנשים קטנים" (להלן, אנשים מגיל 17-0) ייחשפו לצורות חיים אלטרנטיביות רבות ויכירו אותן מקרוב, יש סיכוי שגם הדעות הקדומות יפחתו. אלא שלדאבוני החיים מציעים לנו מציאות אחרת, משפחות אלטרנטיביות הן עדיין במיעוט, ולנו לא נותר אלא "ללמד" את האנשים הקטנים עליהן. ספר נעורים שכזה הוא אחת מן הדרכים הללו.

מדובר בספר התבגרות ראשון מסוגו, שכתבה גדליה לאחר 25 (!) ספרים לבני נוער. גדליה, בוגרת החוג ללימודי ארץ ישראל וספרנית בספריית הנוער העירונית ברמת גן, מגוללת את סיפורה של טליה, נערה ביישנית המגיעה לחוג לטלוויזיה קהילתית ונשלחת להכין כתבה על בית האבות השכונתי, שם היא מתיידדת עם אלזה קראוס, קשישה פמיניסטית חביבה. במסגרת החוג מכירה טליה את גלעד ומתחילה לצאת איתו. היא חווה עמו את הנשיקה הראשונה ומוצאת אותה נעימה למדי. אלא שנעמה, הנערה האחרת שאותה היא פוגשת בחוג, מעניינת אותה הרבה יותר. בסופו של סיפור מבינה טליה כי למעשה הרגש שהיא חשה לנעמה אינו אלא אהבה. "איך אדם יכול להיות בטוח שהוא כזה", שואלת טליה את אלזה הקשישה, ובאמצעות תשובותיה מצליחה עמי גדליה לתת לקוראים ולקוראות הסברים פשוטים וישירים על השאלה הזו, כמו גם על שאלות אחרות (איך יקבלו ההורים את הבשורה, היא חיים עם זה בחברה בעלת דעות קדומות שלנו, וכדומה). אז למה, בעצם, אישה כמו גדליה תכתוב ספר

יונה וולך כמודל

עמי גדליה ויונה וולך גדלו באותה שכונה בקריית אונו. "תמיד הערצתי את יונה", מספרת גדליה. "היא הייתה מיוחדת. היא למדה בבית הספר כמה שנים מעליי, ואימא שלה, אסתר, הייתה המזכירה של בית הספר. אני זוכרת שהייתי מביטה בהליכה הקופצנית שלה, בשיעור השחור והארוך, ותמיד חלמתי שיהיה לי האומץ לגשת ולדבר איתה". גדליה מספרת כי שנים רבות אחר כך, כאשר וולך כבר התפרסמה בשיירה הנועזים, עוד קיוותה לפגוש אותה במקרה בתחנת האוטובוס לקריית אונו ולהציע לה טרמפ הביתה. אבל זה לא קרה. יונה וולך נפטרה ממחלה בגיל 41 והותירה אחריה את שיריה, שרבים טוענים כי הם הקדימו את זמנם. עמי גדליה, בוודאי כמו רבות מאתנו, ממשיכה לראות ביונה וולך מודל למימוש החיים במלואם, על שלל האפשרויות שהם מציעים לנו, ממש כפי שהעזה להתבטא גם בכתיבתה.

פתיחת דלת לעולם חדש

טקס כלולות. שתי נשים, אהבות ומתאהבות, נרגשות ומרגישות, בונות חיים ביחד. הן חושבות על העתיד, שמחות ביניהן ועם אורחיהן. אחת מהנשים הללו זו אני, אישה שעד לפני כשנתיים לא חשבה באופן מודע על לסביות, לא חיה כלסבית ולא אהבה קודם לכן אישה. אישה שהייתה נשואה, גידלה שני ילדים וידעה שהיא שייכת לחברה הנורמטיבית, שמילאה את כל התפקידים שחינכו אותה אליהם: אימא, גרושה, בעלת תפקיד בכיר, פעילה בתנועות חברתיות, יש לה חברים הטרוסקסואלים.

מהלך החיים שלי השתנה ביום שבו התקשרתי לחברה לסבית שלי ואמרתי לה: "אני מוכנה שתכירי לי מישהי". ביני לבין עצמי חשבתי כי התהליך ייקח זמן, אולם הדברים התנהלו אחרת. לאחר שבוע צלצל הטלפון ומן העבר שני שמעתי את חברתי: "מאיה, אני מכינה ארוחת ערב ומזמינה כמה זוגות נשים וכמה נשים בודדות, את מוזמנת לבוא". הראש התפוצץ לי מרוב מחשבות, הלב פעם בחוזקה והרגליים רעדו. התחלתי לחוש ברע. חשבתי שאולי זה לא בשבילי, שהחלטה אינה כונה לי, שאני לא מוכנה להתמודד עם זה. אבל היה שם קול נוסף שאמר לי: מאיה, לך, תנסי, מה כבר יכול לקרות?

מה שקרה הוא, שבאותו ערב התנהגתי באופן עצבני ומבולבל. שתיי הרבה אלכוהול ושיחקתי את התפקיד שהכרתי כל חיי כמחזרת אחר גברים. לא ידעתי אז שלקהילה הלסבית יש תרבות ושפה משלה. בסוף הערב מצאתי את עצמי מול אישה ולא מול גבר. מהר מאוד התברר לי החוויה המינית היא שונה, ובהדרגה הבנתי שלא מדובר רק בשינוי מהבחינה המינית, אלא גם מבחינה אישית, חברתית, משפחתית ופוליטית.

לבסוף הגיע אותו רגע שבו עמדתי לפני החלטה. היה זה אחד מאותם רגעים משמעותיים בחיי, רגע של פתיחת דלת אל עולם חדש. כיום אני מרגישה כאילו כל חיי גרתי בתוך בית שבו הדלת הזו למעשה הייתה קיימת תמיד, אלא שלעתיים ראיתי אותה מרחוק, לעתים לא ראיתי אותה כלל, או שהתעלמתי ממנה. לפעמים ננעתי בה, הסתכלתי בצבעים שלה, אבל לא ידעתי בדיוק היכן הידית. כשמצאתי את הידית, לא תמיד ידעתי כיצד לפתוח אותה, או שאולי לא רציתי לפתוח אותה. כאשר כבר ידעתי איך, פחדתי שאם אכנס דרכה, אשאר שם כל חיי ולא אוכל לחזור לחיות בצדו האחר של הבית, בצד המוכר, בעל הקודים המוכרים, אותו חלק של הבית שבו אני יודעת להתהלך גם בעיניים עצומות.

בתחילה ראיתי מאחורי הדלת רק חושך, אי ודאות וזרות. בהמשך, כאשר כבר נכנסתי דרכה כדי לבדוק מיהרתי לצאת (התנסויות קצרצרות). לבסוף הבנתי שהדלת הזו חשובה לי, שהיא חלק ממני, יחד עם כל האולם הגדול שיש מאחוריה, על הרהיטים שבו, המראות והצבעים. היום אני מבינה שהשינוי היווה גם הרחבה, הבית שלי גדל ומכיל בתוכו גם את האולם הזה, את העולם שלי.

לאחר ההחלטה שלי, אפשרתי רק לילדיי ולאנשים ספורים להיכנס אל האולם החדש שבבית. היום הדלת אליותוחה כל הזמן. האולם הפך למרכז הבית, הוא כבר אינו חשוך וצדדי, אלא מלא באור, מבפנים ומבחוץ. האולם הזה רחב ונוח ויש בו את כל צבעי הקשת. אני אוהבת אותו כי הוא שלי. אני אוהבת אותו כי אפשר ליצור בתוכו, ליצור אהבה, ליצור חיים, ליצור דיאלוג עם האחר בחוק, ליצור דיאלוג עם האחר שבפנים. ומעל לכל, נוצרה בו זוגיות אחרת, זוגיות שלמה, דוברת יותר, רגועה יותר, אוהבת ומתאהבת, יותר שלי ויותר שלה.

בטקסס: גבעות וקומורים, ואדיות וסלעים, קוצים ודרורים, והרבה מאוד שמש. השילוב הזה הפיק מילים שאספו אליהן חוכמה נשית, מורכבות ופשטות, כאב ושמחה, פגיעות והרבה כוח. הנה אפשר לקבל אמירה נשית בעלת עוצמה ללא גיטרה חשמלית רוטטת, ללא מקצבים מקפיצי בטן או התערבות מחשב. אבל לא צריך להרחיק כל כך. ישנה עשייה מוסיקלית-נשית גם בארץ, והרבה נכתב על אודותיה, אם כי לא תמיד היא מקבלת את ההתייחסות הנאותה. לאחרונה הזדמן לי לצפות בשתי הופעות של יוצרות צעירות שאינן מוכרות. הן הפתיעו אותי, נגעו בי, ובעיקר ריגשו אותי מעצם העובדה שמסתובבות להן כאלו כשרונות בתל-אביב.

ישנה עשייה מוסיקלית-נשית גם בארץ, והרבה נכתב על אודותיה, אם כי לא תמיד היא מקבלת את ההתייחסות הנאותה

מתובלים בצילי מחשב מפתיעים ובעיקר בחיך רחב, הרבה טוב לב וערמות של כשרון ונשיות. התגלית השנייה היא **דנה עדיני**, יוצרת צעירה שנמצאת ממש בתחילת דרכה כסולנית. ראיתי אותה עולה לבמה במועדון "לה-פן" עם גיטרה ובס. זהו. וזה בהחלט הספיק. עדיני לא מתימרת ליותר מזה. היא באה לשיר, והיא מצליחה לגעת. כל החומר הוא מקורי שלה, שמוגש בעיקר באנגלית, ואיזה יופי של קול יש לבחורה. לפעמים עצוב, שקט ועמוק, ולפעמים קורץ בחיך, לרגע נוגה וברגע הבא זועק מהבטן, שאי אפשר שלא לרצות ממנו עוד ועוד. שתי הזמרות-יוצרות הללו לא מופיעות בקיסריה, וספק אם אי פעם יופיעו. בשלב זה אפשר לשמוע אותן בעיקר במועדונים היותר קטנים של תל-אביב, וזה כדאי. כי שתיהן מצליחות להביא לבמה המון עוצמה נשית, כל אחת מהן באופן השמור לה.

תנו לי נשים עם קול מלטף, מלא, מחוספס ועמוק, כמו של היוצרות שמזכירות בעוצמתן הקולית את ההרכב הלסבי המומלץ "indigo girls". גם במוסיקה, מה לעשות, נשים עושות לי את זה

לפני כמה וכמה שנים, כאשר עדיין שהייתי אי שם בסבך גיל ההתבגרות, בא לבקר אותי חבר, ובעודו מפשפש לו בערימת התקליטים שלי, הוא פלט הערה שכזו: "הי, ניצן, יש לך רק תקליטים של נשים". ברגע הראשון התמלאתי מבוכה, אבל ברגע הבא הבנתי כי אמנם כן: אני אוהבת נשים שרות ויוצרות.

תנו לי נשים שרות, נשים עם קול מלטף, מלא, מחוספס, עמוק. תנו לי נשים עם קול שיבוא ישר מהבטן וייגע אצלי בקרביים, בבקשה, אם אפשר. מה לעשות, נשים עושות לי את זה, לוקחות את התחושה מתוך הבטן, מערבות אותה קצת, נוגעות בה בקצות האצבעות ומשם מעבירות אותה היישר אל הדף ואל קלידי הפסנתר או מיתרי הגיטרה, ככה, בדיוק כמו שזה מרגיש, ואז עוטפות הכל עם קול.

באחד מביקוריי בארצות הברית נתקלתי במודעה על הופעה של זוג נשים לסביות שלא שמעתי עליהן קודם, ה-

INDIGO GIRLS. כשהגעתי לאולם מצאתי אותו מלא בנשים (שוז) כבר הגיעה כשלעצמה,

ואז עלו על הבמה איימי ואמילי, כשהן אוחזות בגיטרות, והחלו לשיר. הסתבר שהשתיים נמצאות שם כבר די הרבה זמן, זוג אמריקאיות, שיש במוסיקה שלהן מן הקאונטרי, אך לא כדאי להיבהל מזה. האחת - קולה נמוך, קשה, מחוספס וכואב, ואילו השנייה - קולה גבוה, מואר, קליל, מחליק וזורם. החיבור של הקולות - הגבוה והנמוך, העכור והבהיר, המחוספס והנקי - עם שתי הגיטרות האקוסטיות, שחדר אל החלל מסע מוסיקלי שכזה, ממש כמו מדבר

שוז ומירק פדרנקו - ריקוד המשוגעת, דיסק בהוצאת "קול קורא", 2002

המשוררת שזו והגיטריסט מירק פדרנקו העלו לפני כשלוש שנים מופע משותף המבוסס על ספר שיריה של שז. "ריקוד המשוגעת" (1999). הדיסק הזה הוא תיעוד של אותו מופע. מדובר בסיפור של שז, סיפור של גילוי עריות בילדות. הסטייטיסטיקה מדברת על ילדה אחת מתוך שלוש ועל ילד אחד מתוך שבעה, כאשר ישנם למעלה משישה מיליון אנשים בעולם ששרדו גילוי עריות ומגיעה מינית בילדות. זו הסיבה שבגללה בוחרת שז להשתמש בדימויים קולקטיביים מעולם השואה (היטלר, אושוויץ, קצין אס.אס.), וקולה נשמע כמו מתוך טקס יום הזיכרון. היא מנסה להקים "יד ושם" תרבותי מתוך השואה הפרטית שלה. ברגע שנבלע הדיסק בתוך הקורא האופטי, הבטן מתכווצת, ממש כמו בביקור ב"יד ושם". אך בעוד סיפורם האישי של ניצולי השואה הפך לצינוני חבדתי וקולקטיבי, "לזכור ולא לשכוח", הרי שאין לנו צינור חברתי שבו לגבי גילוי עריות ומגיעה מינית בילדים.

מדובר ביצירה ייחודית ונועזת, שכדאי לרכוש אותה במקומות הבאים: "סלון מזל" (תל אביב), "האוזן השלישית" (תל אביב וחיפה), "באלאנס" (ירושלים) ובאתר חברת "פאקט רקורדס" (www.factrecords.co.il)

חלי כספי

הירוק היום ירוק מיאוד

קלות ומרדדים לעלה בגובה חצי ס"מ. מעבירים את עלה הבצק לתבנית אפייה מלבנית משומנת. יוצרים "קירות" קטנים של בצק בשוליים. מערבבים את הפטרוזיליה, השום והשמנת בקערה. מתבלים ויוצקים למרכז הבצק. מפזרים את התערובת באופן שווה. משאירים בחוץ לתפחה נוספת של 10 דקות. אופים עד להשחמה של הבצק.

פתיחות דגים ופוסטרה

מתכון תאילנדי בעליל, העושה שימוש במצרכים מקומיים לחלוטין.

- 500 גר' פלמידה לבנה,
- קליפה מעור ועצמות
- קליפה מגוררת מלימון אחד
- 1 כוס כוסברה קצוצה גס
- 2 פלפלים חריפים, ללא הגרעינים, קצוצים גס
- 1 ביצה
- 1 כוס שמנת מתוקה
- 1 כוס קוקוס טחון (אפשרי)
- 1 כף קורנפלור
- מלח
- קמח
- שמן לטיגון

מכניסים את כל המרכיבים, מלבד הקמח והשמן, למעבד מזון (רצוי לקרר את קערת המעבד לפני השימוש. החום שיוצרת פעולת המכונה עלול לבשל את הדגים). טוחנים את המרכיבים עד שמתקבלת עיסה חלקה של דג, משובצת בחתיכות של עלי כוסברה. מתבלים ומכניסים למקרר למשך חצי שעה לפחות.

כשהתערובת מתייצבת, מוציאים מהמקרר, ובידיים רטובות יוצרים כדורים בגודל של כדור פינג-פונג. משטחים את הכדורים, טובלים בקמח ומקדרים שוב למשך 15 דקות לפחות.

מחממים את השמן במחבת, מניחים את עוגות הדג בעדינות בשמן (שצריך להגיע לכדי מחצית העונה), ומחביבים על להבה בינונית.

מגישים חם בליווי מחית אבוקדו ופלח לימון.

ומשאירים על להבה נמוכה. מוסיפים את האורז למחבת עם הירקות ובוחשים היטב, עד שגורגי האורז הופכים שקופים וטופים היטב בשמן. הבישול צריך להיעשות על אש בינונית. מוסיפים מצקת מוצי הירקות החם למחבת ובוחשים היטב עד שכל הנוזלים נספגים באורז. מוסיפים חצי מכמות הכוסברה והבצל, ומבשלים כדקה תוך כדי ערבוב. מוסיפים עוד מצקת של נוזלים למחבת, ובוחשים שוב עד שהנוזל נספג כולו בתבשיל. חוזרים על התפלה עד שהאורז מבושל דיו. אל תפתחו להוסיף יותר ממצקת נוזלים בכל פעם, אחרת האורז יהפוך לעמילני ודביק.

מערבבים פנימה את שארית הכוסברה והבצל הירוק, מתבלים ומפזרים את הגבינה מעל. מגישים מיד.

פיצת פטרוזיליה

מקורו של הרעיון במתכון יווני טיפוסי אשר עבר רענון קל למען הצמחוניים שבחבורה.

- 10 גר' שמרים
- 2 כוסות מים פושרים
- 2 כוסות קמח
- 1 כפית מלח
- 4 כפות שמן זית
- 1 זר ענף של פטרוזיליה, קצוץ גס
- 6 שיני שום
- 1 כוס שמנת מתוקה
- מלח, פלפל

מחממים את התנור לחום של 200 מעלות.

בקערה קטנה מערבבים היטב את השמרים בארבע כפות מים. מנפים את הקמח והמלח לקערה עמוקה. מוסיפים את השמרים, השמן ומחצית מכמות המים הנותרת. מערבבים תוך כדי הוספה של מים, עד שמתקבל בצק אחיד.

מוציאים את הבצק למשטח עבודה מקומח, ולשים במשך 10 דקות. מניחים את כדור הבצק בקערה משומנת, מכסים ומשאירים לתפוח עד שהבצק מכפיל את נפחו. מוציאים את הבצק מהקערה, לשים

כשהסכמתי לכתוב "פנדורה", היה לי ברור שתישאל השאלה ותורם הגבה כששמי יופיע מעל דפיו של עיתון לסבי: מה עושה אישה של שחור ולבן במקום עתיר הגוונים הזה? אז מה אני באמת עושה פה? אני מאמינה גדולה בגוונים, מציינת לאינסטינקט הבסיסי שנותן לאישה לחיות באמונה, ואולי אפילו עומדת מהצד ומקנאת. אני בת לכמה אימהות, אחות לרבות ואם לבת אחת. האחוה השבטית הנשית מרתקת אותי, אני יכולה בקלות להזהות עם הבחירה, עם המהות. אתכן. וממקומי בקהילת הטרטו אני מנופפת לשלום ומזמינה אתכן להתענג מידי.

מהקשת בחרתי בירוק של עשבי התיבול, שהוא חדש, מרענן, שברירי ובאותה עת עתיר בכוח הברזל. החיסרון היחידי שלו הוא התכונה המזרה היתקע בשניים ולקלקל כל ניסיון לחיך למישהי נחשקת. הוא נהדר לצמחוניות (הי, בנות!), מאוד בריא לפינורה (הי, לשומרות!) ומנקה את החיך מטעמים וריחות רעים (קורה, חברות). אז צאנה לכן לשוק, לדוכן העשבים הירוקים, ולכו על שני צורות מהנסיכות שהיו והיו כאן תמיד - הפטרוזיליה והכוסברה.

ריזוטו כוסברה

ריזוטו הוא תבשיל אורז איטלקי עשיר וארומטי. התוצאה הסופית צריכה להיות עיסיתית משוה (בהחלט לא אורז אחד-אחד), אך עם זאת פריכה ולא דיסטית מידי.

- 1 כוס כוסברה קצוצה גס
- 2 כפות שמן זית
- 1 בצל גדול קצוץ דק
- 2 שיני שום קצוצות דק
- 2 בצלים ירוקים קצוצים דק
- 2 כוסות אורז עגול
- 4-5 כוסות ציר ירקות/עוף
- מלח, פלפל
- 100 גר' גבינת שקשול מגוררת

מחממים את שמן הזית במחבת ומאדים את הבצל והשום במשך 10 דקות. במקביל מביאים את ציר הירקות לרתיחה, בסיר נפרד,

איילת לטוביץ', מאמינה גדולה בגוונים, בוחרת הפעם בצבע הירוק. פטרוזיליה וכוסברה ושאר עשבי תיבול ירוקים, משמשים יופי של השראה לארבעת המתכונים הבאים, השונים ברמת קושי ההכנה שלהם. לא לצמחוניות בלבד

סופגים כל רטיבות מיותרת מהעלים הקצוצים.

מערבבים את העשבים, הבצל הירוק, הקמח ואבקת האפייה בקערה גדולה. שוברים את הביצים לקערה נפרדת וטורפים היטב.

מחממים את השמן במחבת גדולה, ובמקביל מערבבים את הביצים ותערובת העשבים. מתבלים ויוצקים מהתערובת למחבת, כך שיש מספיק כדי לכסות את קרקעיתה. מנמיכים את האש מיד ומכסים. אחרי 10 דקות הופכים את הקוקו וממשיכים להשחים כ-10 דקות. מגישים קר.

קוקו סבזי

חביתת ירק פרסית, פופולרית בפיניקים, בארוחות בוהריים, ומשום מה בעיקר בימי השבעה.

- 250 גר' פטרוזיליה קצוצה
- 250 גר' כוסברה קצוצה
- 5 בצלים ירוקים קצוצים גס
- 4 ענפי חילבה טרייה
- 2 כפיות קמח
- 1 כפית אבקת אפיה
- מלח, פלפל
- 10 ביצים מס' 2
- 5 כפות שמן

עונג שבת

אתא סדרתית ענת פיין-גוטה

בינו. כשראה הבונבן את פניי המכורכות מחוסר שינה, מיהר לוודא: "אימא, את עצובה?". באחת התעשתי ועניתי לו: "לא, חמודי, אני רק קצת מצוננת". לילות שלמים של חוסר שינה עשו את שלהם: פשוט שכחתי שיש לנו עוד ילד בבית...

אחרים, כשרשותנו תינוק חדש כבן חודשיים - הפתיע העולל אותנו ואת עצמו והתמסר בהכונה לשינה עמוקה. נצמדתי בשקיקה לגופה החם של זוגתי ותרתי אחר שני עופריה, אלא שאז שמעתי לחרדתי את טפיפות רגליו הקטנות של בכורינו, שפילס את דרכו המוכרת לתוך מיטתנו החמה והניח את ראשו הזרוב

נדרנו נדר להסתפק בלד אחד בלבד. אלא שמחקרים הראו כי בתקופת ההריון מוח האישה מתכווץ וקטן, ורק במותה הוא חוזר לממדי הטבעיים. כמובן שכל האמור לעיל משפיע גם על תאי הזיכרון, ואותה אישה שוכחת את שעבר עליה וממהרת ללדת שוב. זה קרה גם לנו. לאחר שלוש שנים ילדנו בששון את בנו השני, מאושרות וסקלרוטיות מתמיד.

ובשבת האחרונה, בלילה חורפי במיוחד, לאחר כשישים לילות סיוט

רחמים! המומות מיקיצתו בטרם עת של יורש העצר, החלטנו, זוגתי ואני, לעשות תורנויות. וכך נגורנו בזו מוח האשה החוזת לחילופין, לעבר חדרו של הטרווריסט הקטן, לאחר שמתוך שרעפי שינה שמענו אותו חורק, מצקצק, מפליץ ומוחה, והכל אחר זו, כשאנו החוזת לחילופין, לעבר בשינה ארבע ושלושים לפנות בוקר. בעיניים עצומות הוצאנו את העולל ממיטתו, החלפנו חיתול, האכלנו ואפשרנו לו למוצץ בסלון את כל מה שרצה, בעוד אנו שרועות מעולפות על השטיח לצדו.

זאת הייתה הרוטינה. וחוזר חלילה!

אני נוכרת בערגה בימי החורף היפים שבהם היינו נטולות ילדים. בבוקר שבת הייתי פוקחת עין תורנית לא לפני 12:00 בצהריים, מלטפת כלאחר יד את זוגתי, מתכרבלת ונצמדת אליה למען תפנים את פשר הליטוף, את הבקרים בהם היינו קמות רק משום שהרעב הציק לנו, או משום שהיה עלינו לצחצח שיניים לפני זיון שבת - שזו, כאמור, מצווה גדולה. כל האמור לעיל נגדע באחת עם הולדת בנו הראשון. מילא הקימה בלילות, אבל זועת הקימה ביום שבת! אלוקינו שבשמיים, קצת

הטבעת / שז

המדרכות - מתמידה לעבור מחנות תכשיטים אחת למשנה; מצלמה תלויה על צווארי, אני מבקשת את רשות המוכרים לצלם את הטבעות שעל המדפים. הפכתי לתמהונית. לפעמים אחוש בצאתי מן החנות את המבטים המלגלים, המשפטים המתנשאים שייאמרו לאחר צאתי. לפעמים אסביר: חבר יש לי בארצות הברית, בסוף שנת הלימודים או עומדים להינשא והוא רוצה לקנות לי טבעת דווקא בישראל. בתגובה לצילומי הטבעות שאני שולחת אליה, כותבת לי פאטמה במילים מאופקות המבקשות להסתיר את אכזבתה. ואתהלך ברחובות לאיטי. מדי יום, בצאתי מן העבודה, אתהלך ברחובות לאיטי. באופן סחמי. כאדם שלא נותר לו דבר אחר לעשותו. לפעמים אחוש במבטים שבגבי. אז אשים עצמי מציצה בשעוני ואחיש עדידי. אל יקרבו אליי הגברים הזרים. לפעמים אדמה, בשעת צהריים מאוחרת, את דמותו של נחום אני רואה, בבית הקפה בו היינו נפגשים בימים הרחוקים. אעקוף את בית הקפה.

הקיץ קרב. באמצע הלילה טלפונים בהולים מפאטמה, המתחננת שאבוא אליה. ניסע לסן פרנסיסקו, רק שם נוכל להיות כבני אדם. בחוסר אונים, כהרגלי, אני מונה אחת לאחת את הסיבות הכובלות אותי לארץ הזאת. אחר אנסה לשווא להירדם. לשווא אדמה את תחושת גופה בגופי.

ובימים אמשיך לשוטט ברחובות, אך לא עוד מצלמת טבעות זהב בחלונות הראווה של מוכרים מגוחכים. לא עוד מדמה להבחין בצלליתו של נחום רכון על שולחן בית הקפה, או מדדה לאיטו בעזרת מקל הליכה. בשעות הערב אשב בכורסה, אבהה בחדר האמבטיה. באפולית מיטשטש המראה ולובש את דמותה של פאטמה המגיחה מבין הגוונים הכחלחלים-אפרפרים, עטויה חלוק קצר, באה אליי. באמצע הלילה אתעורר לצלצול הטלפון. פאטמה מבטיחה את בואה הקרוב.

ביום המיועד אני לצד הטלפון, מוודאת את מועד הגעת המטוס. יודעת: עכשיו מחבטת פאטמה את אמה, עכשיו היא עטופה בזרועות אביה. אם היו יודעים, אולי היו הורגים אותנו.

"הי, חמדתי, ניסע ללוס אנג'לס שנה הבאה, יהיה טוב", אמרתי לה, מושכת קלות בקצה תלתל אחד שלה.

"אני נכנסת לאמבטיה", היא עונה, במקום להשיב לי כהרגלה, בסן פרנסיסקו מדובר. לאחר זמן מגיחה מן האמבטיה בלחיים ורודות. אכחונן מתלבשות, מצטיידות במעילים ויוצאות לרחובות הדמומים. זאת המלחמה השלישית שקרתה בארץ הזאת מאז שנולדתי, ואני לא השתתפתי גם בה. ברחוב הראשי של תל אביב מצאנו רק שתי חנויות תכשיטים פתוחות, ואת הטבעת בה רצינו לא מצאנו.

עערב בא נחום. צפינו בתוכנית החדשות בטלוויזיה. ממורמר אמר: "המלוכלכים האלה". אמרתי לו: "איך אתה מדבר", והוא אמר: "בבקשה אל תתווכחי אתי. את לא היית במלחמה הזאת וחברים שלך לא נהרגו שם", וקם לבית השימוש, צלעתו מוכרכת את המענה החריף שעמד כבר על קצה לשוני. כשנשמעה זרימת המים, אמרה פאטמה: "או שאת מסלקת אותו, או שאני הולכת". הוא חזר והתיישב לצדנו. פאטמה קמה. אמרתי: "נחום, תלך". והוא הלך.

לימים אמר לי: "לא ידעתי שהיא ערבייה". ועוד הוסיף: "ואפילו כך, אפילו כך, אני נפצעתי במלחמה הזאת, זוכרת? וחברים שלי נהרגו, ואת בעצם ימי המלחמה מכניסה אלייך לבית איזה ערבייה מלוכלכת".

"תשתוק", אמרתי לו, "תשתוק". הוא צחק.

מארצות הברית שולחת אליי פאטמה מכתבים מעוטרי בולים צבעוניים ומספרת על לימודיה, על געגועיה. אני שולחת אליה מכתבים עליוזים, ולבקשתה אני מצרפת צילומי טבעות. המלחמה נסתיימה זה מכבר. כל חנויות התכשיטים נפתחו שוב, ואני - עוברת בין בתי האוכל, מדלגת בין האנשים שיכורי הניצחון, נתקלת בערבים המטאטאים את

דנה ג. פלג קוראת עיתונים (אבל רק כאלה שמעניינים אותה)

נטייה חזקה לסטרייטיות ("מה הדברים שהכי מרגיזים אותך בבו הזוג שלך?"), אבל זה מתגמד לעומת כל שאר הדברים שהמגזין נמנע מהם. מנוי ל"זמן אשה" אפשר להשיג דרך חברת אריג'נט, בטל: 03-5615322, תמורת 49 ש"ח לשנה. אפשר להירשם לקבלת שני גיליונות חינם בכתובת www.zmanisha.co.il.

את הפסקת הצהריים החביבה עליי, זו של יום שלישי, אני מעדיפה לערוך בחברת מגזין הדוא"ל "זמן אשה". זכיתי להתראיין ל"זמן אשה" פעם, ומאז אני מקבלת אותו בקביעות ובהכרת תודה. בארבע מילים: מגזין נשים פמיניסטי וקליל. בשתיים: כיף אמיתי. ובהרחבה: בדף השער שלו נראית אישה מחייכת, אישה שממשה רגילה, לא דוגמנית ולא סלבריטי. את דברה של העורכת, רינת אלון, שרוב עוסק בזכויות, אלו שיש לנו ואלו שלא, מעטרת יצירת אמנות; הכתבה המרכזית עוסקת בנושא מאתגר ומרתק (חינוך אלטרנטיבי, לידה טבעית, נשים בשנות החמישים וכדומה), ולצדה סקר מעורר מחשבה, או לפחות משעשע. מדורים מעניינים נוספים כוללים מידע שימושי (מתי ההפגנה נגד התוכנית של דרדו טופ, או איפה מתקיים קורס ליזמות נשים), המלצות על ספרים, סרטים ואחרים שווים, וטיפים מעשיים בנושאי אינטרנט, קיצוב, ואפילו בישול, למי שמוכרח. את המגזין חותם באופן קבוע מכתם או פתגם, לרוב מפרי עטה של אישה, ותמיד עם פואנטה שנונה. הפח היחיד שנופל בו המגזין הוא, מה לעשות,

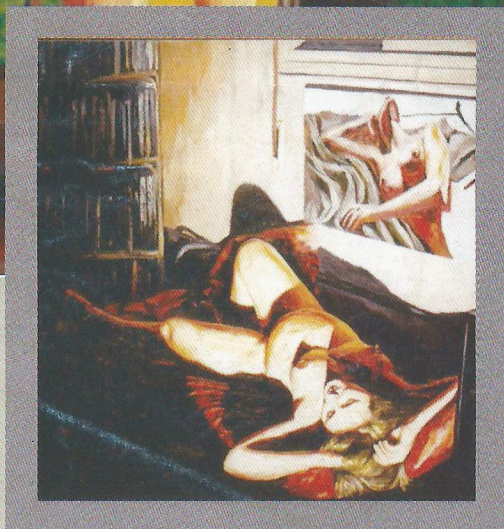
לעיתון
פנדורה
עיתון לסבי
דרושות/ים כותבות/ים
מנוסות/ים וחרוצות/ים
טל: 058-371434

לעיתון
פנדורה
עיתון לסבי
דרושה מפיקה מנוסה
התפקיד כולל שיווק ומכירות
לפנות לעינב 051-512840

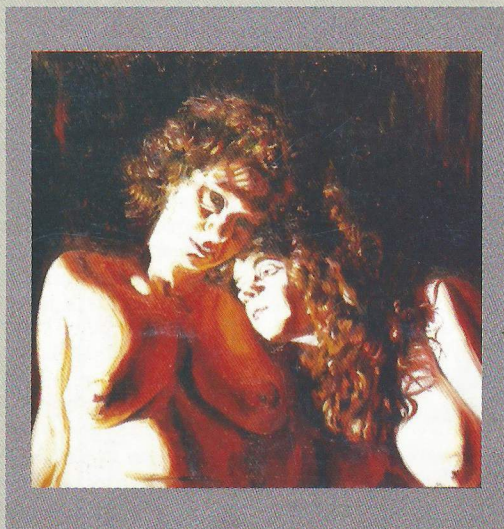
צלמת
בעלת מוניטין ותערוכות
חכפשת זוגות נשים
המוכנות להיחשף
(לא בעירום)
לכריזת מעניין ומיוחד
בנושא זוגיות
טל: 052-593439
e.mail: talnim@netvision.net.il

"משפחה חדשה"
אקריליק על בד, 200/150 ס"מ

"אישה בהיריון"
שמן על בד, 140/150 ס"מ

"נשים מחובקות"
שמן על בד, 70/70 ס"מ

רישום מקורי מאת
רפי פרץ - מתנה
לכל תרומה מעל
500 ש"ח לקל"ף

רפי פרץ. צייר

אתר הציורים של רפי פרץ: www.realismart.com
ניתן לרכוש ציורים מתוך מבחר גדול, באמצעות האתר.
סטודיו: רח' הנביאים 20 תל-אביב טל: 03-6208438